

JU NESBE SIN

S norveškog prevela
Jelena Loma

— Laguna —

Naslov originala

Jo Nesbø
SØNNEN

Copyright © Jo Nesbø 2014

Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*I koji će opet doći sa slavom,
da sudi živima i mrtvima...*

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Rover je zurio u beli pod izdužene zatvorske ćelije površine jedanaest kvadratnih metara. Zaškrgutao je malo previsokim zlatnim sekutićem na donjoj vilici. Stigao je do najtežeg dela ispovesti. U ćeliji se čulo samo grebanje njegovih noktiju po tetoviranoj Bogorodici na podlaktici. Momak koji je sedeo prekrštenih nogu na krevetu preko puta Rovera nije progovorio otkako je ovaj ušao u ćeliju. Samo je klimnuo, osmehujući se kao Buda, pogleda prikovanog za neku tačku na Roverovom čelu. Zvali su ga Soni i pričali da je kao tinejdžer ubio dvoje ljudi, da mu je otac bio korumpirani policajac i da ima natprirodne sposobnosti. Teško je bilo reći da li momak sluša, zelene oči i veći deo lica prekrivala mu je prljava, duga kosa. No to i nije bilo važno. Rover je došao po razrešenje od grehova i obavezni blagoslov kako bi sutradan iz Države, zatvora maksimalne bezbednosti, iskoračio sa osećajem pročišćenosti. Nije Rover bio religiozan. Ali nije moglo ni da škodi pošto je zaista planirao da se promeni i iskreno pruži šansu ispravnom životu. Udahnuo je:

„Mislim da je bila iz Belorusije. Minsk je tamo, zar ne?“
Rover podiže pogled, ali čovek-dečak nije progovarao.

„Nestor ju je zvao Minsk“, nastavi Rover. „I rekao mi je da je ubijem.“

Prednost ispovesti pred nekim čiji je mozak bio tako izbombardovan svakako je bila ta što se nijedno ime i događaj tu nisu mogli zadržati, kao kad pričaš sa samim sobom. Verovatno su zato šticićenici Države uvek radije razgovarali sa momkom nego sa sveštenikom ili psihologom.

„Nestor ju je držao sa još osam devojaka u kavezu gore na Enerhaugenu. Ženske iz istočne Evrope, Azijatkinje. Mlade, tinejdžerke. Nadam se bar da su to bile. Ali Minsk je bila veća. Jača. Uspela je da pobegne. Ker ju je stigao tek u Tejen-skom parku. Argentinski pas, jesi li čuo za njih?“

Čovek-dečak nije pomerio pogled, ali je podigao ruku. Dotakavši bradu, stade da je gladi. Rukav velike, prljave košulje mu se zario pokazujući kraste i ubode. Rover nastavi:

„Ogromni, beli kerovi. Albini. Ubiće svakog u koga gazda uperi prst. A i ponekog pride. Naravno, ovde su zabranjeni. Jedna uzgajivačnica u Relingenu uvozi ih iz Češke kao bele boksera. Išao sam sa Nestorom da ga kupimo još dok je štene. Preko pedeset soma u kešu. Ali presladak, ne možeš ni da zamisliš da bi ikad...“ Rover naglo zastade. Znao je da naklapa o keru ne bi li odložio ono zbog čega je došao.

„Nego...“

Nego. Rover pogleda tetovažu na drugoj podlaktici. Katedrala sa dva tornja – po jedan za svaku odležanu kaznu, ali nijedna nije imala veze sa ovom pričom. Švercovao je oružje za MC, poneko je i modifikovao u svom servisu motocikala. Dobro mu je išlo. Isuviše dobro. Toliko dobro da se proćuo, pa su ga ukebali. I dovoljno dobro da ga Nestor i posle prve robije primi u milost. Ili nemilost. Otkupio je od Rovera ekskluzivu tako da najbolje oružje ode Nestorovim ljudima – a ne motociklistima ili nekim drugim konkurentima. Platilo

je više nego što bi Rover zaradio do kraja života u svom malom servisu. Ali Nestor je zauzvrat tražio mnogo. Previše.

„Ležala je tamo u šumarku, krvarila. Nepomično je zurila u nas. Ker joj je odgrizao komad lica, videli su joj se zubi.“ Rover napravi grimasu. Došlo je vreme da pređe na stvar. „Krajnje je vreme, rekao nam je Nestor, da napravimo primer, da pokažemo drugima šta im se može desiti. Uostalom, šta mu vredi Minsk sa onakvim licem...“ Rover proguta pljuvačku. „Pa mi je naložio da ja to obavim. Da je dokrajčim. Da mu, jelte, dokažem odanost. Imao sam neki stari ruger MK2 koji sam nešto malo modifikovao. I hteo sam da ga poslušam, stvarno sam hteo. Nije u tome stvar...“

Roveru se nešto steglo u grlu. Koliko je samo puta mislio na to, proživljavao te sekunde u Tejenskom parku, odgledao reprizu sa tom devojčicom, Nestorom i samim sobom u glavnim ulogama, okruženim nemim svedocima? Čak je i ker ćutao. Stotine puta? Hiljade? Pa ipak, tek sad kada je prvi put to naglas izgovorio, shvatio je da to nije bio san, da se stvarno desilo. Ili, tačnije, njegovo telo je tek sad to shvatilo. I stoga pokušalo da istrese sadržaj želuca. Rover udahnu na nos ne bi li suzbio mučninu.

„Ali nisam uspeo. Iako sam znao da će je svejedno ubiti. Spremno su čekali sa kerom, pomislio sam kako bih i sam pre odabrao metak. Ali kao da mi se obarač zaglavio. Jednostavno nisam uspeo da ga pritisnem.“

Učinilo mu se da je čovek-dečak klimnuo. Ili na Roverovu priču, ili na neku muziku koju je samo on čuo.

„Nestor je rekao da ne možemo čekati unedogled, ipak smo bili nasred javnog parka. Onda je iz futrole na cevatici izvukao krivi nožić, zakoračio, zgrabio je za kosu i takoreći samo zamahnuo nožem ispred njenog grla. Kao da kolje ribu. Šiknulo je tri, četiri puta i onda je prestalo. Ali znaš

šta najbolje pamtim? Kera. Kako je krenuo da zavija kad je krv pokuljala.“

Rover se nagnu napred u stolici držeći laktove na koljenima. Prekrio je uši i klatio se napred-nazad.

„A ja nisam ništa uradio. Samo sam stajao i gledao. Nisam mrdnuo malim prstom. Samo sam posmatrao kako je uvijaju u tepih i nose do auta. Odvezli smo je u šumu, do katuna u Estmarki. Izbacili je na padinu prema Ulsrudskom jezeru. Tamo mnogi šetaju kerove pa su je našli već sutradan. Vidiš, fora je u tome što je Nestor i želeo da je nađu. Hteo je da se pojavi u novinama, pa da pokaže slike ostalim devojkama, da znaju šta ju je zadesilo.“

Rover je sklonio ruke sa ušiju. „Prestao sam da spavam, kad sam spavao, sanjao sam samo košmare. Devojku bez obraza kako mi se osmehuje golim zubalom. Onda sam otišao do Nestora i rekao mu da prestajem, da više neću turpijati uzije i glokove, da se odsad bavim samo motorima. Hteo sam miran život, da više ne mislim na pandure dan i noć. Nestor je to prihvatio, rekao mi da je i sam shvatio kako nisam neki opasan momak. Ali mi je vrlo detaljno objasnio šta će me zadesiti ako budem drukao. Nisam imao problem sa tim, pokušao sam da sredim život. Odbijao sam sve ponude iako mi je zapravo preteklo nekoliko fenomenalnih uzija. Ali sve vreme sam imao utisak da se nešto kuva, razumeš? Da će me srediti. Ma praktično mi je laknulo kad su me panduri ukebali i strpali u obezbeđen kavez. Stara neka priča u kojoj sam odigrao samo sporednu ulogu, ali već su uhapsili dvojicu, a obojica su im rekli da su oružje dobili od mene. Odmah sam sve priznao.“

Rover se na silu nasmeja, i zakašlja. Potom se nagnu u stolici: „Izlazim za osamnaest sati. Nemam blage veze šta me čeka. Znam samo da će me Nestor očekivati iako me puštaju četiri nedelje pre roka. Zna on sve što se dešava u muriji.

Svuda ima svoje ljude, toliko sam uspeo da pohvatam. Zato nešto razmišljam, ako je hteo da me sredi, mogao je to i ovde da udesi, što bi čekao da izađem. A, šta misliš?“

Rover počeka. Tišina. Čovek-dečak nije izgledao kao da bilo šta misli.

„Nego“, nastavi Rover. „Jedan mali blagoslov ne može da škodi, a?“

Na pomen blagoslova nešto se zacaklilo u pogledu momka i on podiže desnu ruku stavljajući Roveru do znanja da priđe i klekne. Rover spusti kolena na ponjavicu ispred kreveta. Nikome drugome nije Frank dozvolio da ima tepih u ćeliji, sve u sklopu švajcarskog modela koji se primenjivao u Državi. Imovina zatvorenika bila je ograničena na dvadeset predmeta. Hoćeš cipele – daj dva para gaća ili dve knjige. Na primer. Rover podiže pogled ka licu čoveka-dečaka. Ovaj obliznu vrhom jezika suve, ispucale usne. Glas mu je bio iznenađujuće zvonak, a iako je govorio polako i tiho, dikcija mu je bila vrlo razgovetna:

„Svi bogovi nebeski i zemaljski smilovaće se nad tobom i oprostiti tvoje grehe. Umrećeš, ali tvoja duša razrešena grehova otići će u raj. Amin.“

Rover pognu glavu. Ovaj mu položi ruku na izbrijanu čelu. Momak je bio levoruk, ali u tom slučaju ne mora čovek biti upoznat sa statistikom da mu predvidi kraći životni vek od desnorukih. Prekomerna doza mogla je naići i sutradan i za deset godina, to već niko nije znao. Ali one priče o lekovitom učinku te leve ruke Rover već nije gutao. Nije naročito verovao ni u blagoslov. Pa šta je uopšte tražio tu?

Tja. Religija je kao osiguranje od požara – nikad ne misliš da će ti stvarno i zatrebati, ali kad su već svi pričali da momak preuzima patnje drugih na svoja pleća, glupo bi bilo odbiti duševni mir.

Rovera je mnogo više zanimalo otkud je jedan takav tip u stanju da počinu hladnokrvno ubistvo. To mu nikako nije išlo u glavu. Možda su u pravu kad kažu da đavo na sebe navlači najlepše ruho.

„Selam alejkum“, reče glas i ruka se podiže.

Rover je još klečao pognute glave. Opipao je jezikom poleđinu zlatnog zuba. Da li je sad spreman? Spreman da ode svome bogu, ako je to ono što ga čeka? Pridigao je glavu. „Znam da nikad ne naplaćuješ, ali...“

Bacio je pogled na golo stopalo koje je momak podavio pod se, ugledao tragove uboda na veni pod zglobom. „Kad sam prošli put ležao u Botsenu, tu si mogao bez problema da dođeš i do teže gudre. Ali nema Botsen ovakvo obezbeđenje. Kažu da je Frank zapušio i najmanju rupicu na ovoj zgradi. Međutim...“ Rover zavuče ruku u džep. „To nije baš sasvim tačno.“

Izvadio je predmet veličine mobilnog telefona, pozlaćenu stvarčicu nalik na mikropištolj. Rover pritisnu mali obarač. Iz cevi šiknu plamen.

„Sigurno si ovo već viđao. Videli su ga i čuvari kad su me pretresali. Rekli su mi da će mi povoljno prodati švercovane cigarete ako sam zainteresovan. I pustili me da zadržim upaljač. Verovatno nisu čitali moj dosije. Čudo jedno da ova država uopšte funkcioniše koliko svi ošljare.“

Rover je odmeravao upaljač u šaci.

„Napravio sam ovo u dva primerka pre osam godina. Ne preterujem kad kažem da niko u ovoj zemlji ne bi to bolje uradio. Posao mi je stigao preko posrednika. Stranka je tražila oružje koje ne mora da krije, nešto što izgleda kao nešto drugo. A ja sam mu smislio ovo. Čudno kako radi ljudski mozak. Čim ga vide, pomislice, naravno, 'pištolj'. Ali kad im pokažeš da se koristi kao upaljač, odmah će odbaciti

onu prvu pomisao. Posle toga poverovaće i da je četkica za zube ili šrafčiger – ali nikako pištolj. Ali vidiš...“

Rover odvrnu šraf na dnu drške pištoljčića.

„Prima dva metka, devet milimetara. Krstio sam ga 'ženo-ubica'.“ Rover uperi cev u momka. „Jedan tebi, dušo...“ Potom je uperi sebi u slepoočnicu. „A jedan meni...“ Roverov smeh zvučao je neobično usamljeno u maloj ćeliji.

„Nego. Zapravo je trebalo da napravim samo jedan, stranka nije htela da još neko otkrije tajnu ovog izuma. Ali napravio sam još jedan i poneo ga sa sobom za svaki slučaj – ako Nestor pokuša da me sredi dok sam ovde. Ali pošto sutra izlazim, ostavljam ga tebi. I evo...“

Rover iz drugog džepa izvadi paklicu cigareta. „Bilo bi malo sumnjivo ako nemaš i pljuge, zar ne?“ Skinuvši celofan sa vrha, otvorio je paklicu i u nju ubacio požutelu vizitkartu *Roverovog servisa za motocikle*.

„Tu imaš moju adresu ako ti treba popravka motora. Ili mnogo opak uzi. Kao što rekoh, imam još...“

U to se otvoriše vrata i neki glas zagrme: „Hajdemo, Rovere!“

Rover se okrenu. Na vratima je stajao čuvar srozanih pantalona koje je naniže vukao ogroman svežanj ključeva o kaišu, delom prekriven trbušinom koja je previrala preko pojasa kao naraslo testo. „Njegova svetost ima posetu. Takoreći kolega.“ Zacerekao se i okrenuo prema nekome iza sebe. „Ne zameraš mi, Pere?“

Gurnuvši pištolj i paklicu cigareta momku pod pokrivač na krevetu, Rover ustade i još jednom baci pogled na ovoga. Pa brzo izađe.

Zatvorski sveštenik podesio je novu, belu kragnu koja se nikako nije dala namestiti kako treba. Kolega. *Ne zameraš*

mi, Pere? Poželeo je da pljune čuvarovo iscereno lice, sjajno od masti. Umesto toga, ljubazno je klimnuo zatvoreniku koji je izlazio iz ćelije. Peru se učinilo da ga je prepoznao. Bacio je pogled na tetovaže. Bogorodica, katedrala. Nije vredelo, za sve te godine nagledao se previše lica i tetovaža da bi ih razlikovao.

Sveštenik uđe. Ćelija je mirisala na tamjan. Ili nešto što podseća na tamjan. Paljena droga.

„Dobar dan, Soni.“

Mladić na krevetu nije podigao pogled, ali polako klimnu. Per Volan zaključio da je to znak prepoznavanja, prihvatanja.

Seo je na stolicu, osetivši neprijatnost jer je još čuvala telesnu toplinu njegovog prethodnika. Sveto pismo koje je poneo sa sobom spustio je na krevet pored momka.

„Odneo sam danas cveće na grob tvojih roditelja“, reče. „Znam da mi nisi tražio, ali...“

Per Volan pokuša da uhvati pogled mladića. I sam je imao dva sina, obojica su odrasli i odselili se. Kao i on. Jedina razlika bila je što su oni smeli da se vrate. U izjavi pred sudom jedan od svedoka odbrane, nastavnik, tvrdio je da je Soni bio uzoran đak, darovit, omiljen – čak je umeo da kaže kako želi da postane policajac, kao njegov otac. Ali Sonija više nisu viđali u školi posle onog dana kada mu je otac pronađen mrtav sa porukom u kojoj priznaje korupciju. Sveštenik je pokušavao da zamisli kakvu je to sramotu donelo jednom petnaestogodišnjaku. Pokuša da zamisli i sramotu svojih sinova da jednog dana saznaju čime im se otac bavio. Namestio je kragnu.

„Hvala“, reče momak.

Peru se učini neobičnim što je momak tako mladolik. Sigurno je bio blizu tridesete. Pa da. Ležao je tu već dvanaest godina, a stigao je sa osamnaest. Možda se mumificirao od

droge, možda od toga nije stario, već su mu samo rasle kosa i brada dok je istim onim nevinim, detinjim očima posmatrao svet. Svet zla. Jer Bog zna da je svet zao. Per Volan je više od četrdeset godina proveo kao zatvorski sveštenik i posmatrao kako postaje sve gori. A zlo se množilo poput ćelije raka, trovalo je i zdrave ćelije, ujedalo kao vampir i regrutovalo za svoj izopačeni pohod. A niko koga ugrize više se nije mogao osloboditi. Niko.

„Kako si, Soni? Jesi li se lepo proveo na odsustvu? Jeste li videli more?“

Tišina.

Per Volan se nakašlja. „Čuvar mi je rekao da ste videli more. Kao što si možda pročitao u novinama, sutradan su jednu ženu pronašli mrtvu nedaleko od mesta na kojem ste bili. Pronašli su je kod kuće, u krevetu. Kosa joj je... Pa, ovde imaš sve detalje...“ Lupnuo je kažiprstom o korice Svetog pisma. „Čuvar je već predao izveštaj po kojem si mu pobjegao od obale i kako te je sat kasnije pronašao pored puta. I kako nisi hteo da mu kažeš šta si radio. Vidiš, veoma je važno da ničim ne upropastiš njegovo objašnjenje. Kao i uvek, pričaj što je manje moguće. Dogovoreno? Soni?“

Per Volan pogleda dečaka u oči. Pogled mu nije mnogo govorio o onome što se iza njega događa, ali je bio sasvim siguran da će Soni Lofthus učiniti kako mu je rečeno. Ništa suviše neće reći ni istražiteljima ni tužilaštvu. Samo će reći jedno zvonko, meko „da“ kad ga upitaju priznaje li krivicu. Jer ma koliko paradoksalno zvučalo, povremeno bi Per uočio nekakvo stremljenje, volju, instinkt za preživljavanjem po kojem se taj narkoman izdvajao u odnosu na ostale, besciljne, bez planova, koji nisu ni u jednom trenutku skretali sa puta ovamo. Ta volja bi se povremeno ispoljila u naprasnoj bistrini pogleda ili pitanju kojim bi pokazao da je sve vreme

prisutan, da je sve čuo i razumeo. Ili čak u načinu na koji ustane, u koordinisanim, uravnoteženim i gipkim pokretima na koje nećeš inače naići kod dugogodišnjih zavisnika. No u drugim prilikama, kao sada, teško bi se moglo reći da je ma šta registrovao.

Volan se nervozno promeškoltio u stolici.

„To, naravno, znači da u narednih nekoliko godina više neće biti odsustva. Ali ti ionako ne voliš da budeš napolju, zar ne? A sad si video i more.“

„Video sam reku. Je l' muž?“

Sveštenik se trgnu, kao kad ti nešto sasvim neočekivano pred nosom izroni iz vode. „Ne znam. Zar je važno?“

Tišina. Volan uzdahnu. Ponovo ga obuže mučnina, već neko vreme ga je spadala. Možda bi trebalo da ode lekaru, proveri organizam.

„Mani se toga, Soni. Tebi je važno što takvi kao ti napolju po ceo dan jure za fiksom. Ali ovde se neko brine o tebi. I ne zaboravi da vreme prolazi. Kad prethodna ubistva budu zastarela, više im nećeš vredeti. Ali sa ovim novim produžio si sebi rok.“

„Muž. Dakle, bogat je?“

Volan pokaza Sveto pismo. „Unutra imaš opis kuće u koju si ušao. Zvuči mi da je velika i dobro opremljena. Ali alarm koji je trebalo da čuva sve to bogatstvo bio je isključen, čak su i vrata bila otključana. Zove se Mušand. Brodovlasnik sa povezom preko oka. Možda si ga viđao u novinama?“

„Da.“

„Stvarno? Nisam znao da...“

„Da, ubio sam je. Da, pročitacu kako sam to uradio.“

Per Volan udahnu. „Dobro. Treba da obratiš pažnju na detalje njenog ubistva.“

„Hoću.“

„Njoj je... Odsečen joj je potiljak. Za to ti je trebala testera, razumeš?“

Tim rečima usledila je poduža tišina koju je Per Volan poželeo da ispuni povraćanjem. Da, radije bi povratio nego da bljuje te reči. Pogledao je mladića. Šta to određuje kakav će život ispasti? Niz slučajnosti nad kojima nemaš nikakvu vlast, ili nekakva kosmička sila teže koja te neumoljivo vuče tamo gde treba? Ponovo je uglavio novu, neobično krutu kragnu u košulju. Potisnuo mučninu, trgao se. Pomislio na sadržaj nokšira.

Ustao je. „Ako ti budem trebao, trenutno sam u prihvatilištu na Čelandovom trgu.“

Primetio je zbunjen pogled momka.

„Samo privremeno.“ Kratko se nasmeja. „Žena me je izbacila, a pošto znam ljude iz prihvatilišta, onda...“

Naglo je začutao, uvidevši zašto su onoliki zatvorenici odlazili Soniju da ispričaju sve što im je na duši. Zbog tišine, zbog privlačnog vakuuma nekog ko samo sluša, bez reakcije ili osude. Ko, ne radeći ništa, iz tebe izvuče sve reči i tajne. Pokušavao je da to primeni i u svom poslu, ali zatvorenici kao da bi namirisali da nešto smeru. Nisu znali šta, ali postoji nešto što želi da postigne pribavljanjem njihovih tajni. Da stekne pristup njegovim dušama, a kasnije možda ugrabi i premiju u carstvu nebeskom.

Sveštenik opazi da momak otvara Sveto pismo. Rupa od izdubljenih strana bila je neizmerno smešan kliše. Unutra su se krili presavijeni listovi sa instrukcijama za priznanje. I tri kesice heroina.

Drugo poglavlje

Arild Frank uzviknu jedno kratko „slobodno!“ ne podižući pogled sa papira.

Čuo je da neko ulazi. Ina, sekretarica u predvorju pomoćnika upravnika zatvora, već je najavila gosta, a Arild Frank je u prvi mah razmatrao da preko nje poruči zatvorskom svešteniku kako je zauzet. To čak ne bi ni bila laž, jer je za pola sata išao na sastanak sa upravnikom policije u Domu. Ali budući da Per Volan u poslednje vreme nije ispoljavao znakove poželjne stabilnosti, nije bilo naodmet proveriti da li se nešto kuva u njemu. U ovoj stvari naprosto nije bilo mesta ničijim gafovima.

„Ne moraš da sedaš“, reče pomoćnik upravnika zatvora, potpisa papire na stolu, pa i sam ustade. „Ispričaćeš mi usput o čemu se radi.“ Prišao je vratima, uzeo kapu sa čiviluka praćen zvukom mrzovoljnih sveštenikovih koraka. Rekavši Ini da se vraća za sat i po, Arild Frank prisloni kažiprst na senzor pored vrata ka stepeništu. Zatvor je bio na sprat, bez lifta. Jer liftovi su podrazumevali okna i moguće putanje za bekstvo, a pritom su se morali i gasiti u slučaju požara. A

požari sa pratećim haosom evakuacije bili su samo jedan od brojnih metoda koje su pametniji zatvorenici iskoristili za bekstvo. Iz istog razloga su i sve električne instalacije, kutije sa osiguračima i vodovodne cevi bile skrivene od njih, bilo u zidovima ili sa spoljne strane građevine. Ovde se mislilo na sve. On je mislio na sve. Bio je prisutan, sa međunarodnim ekspertima za kaznene zavode, kada su arhitekta crtale Državu. Zapravo im je uzor bio lenčburški zatvor u švajcarskom kantonu Argau. Hipermoderan ali jednostavan, sa težištem na bezbednosti i efikasnosti umesto na komforu. Ali Državu je zapravo stvorio on, Arild Frank. Država, to je Arild Frank – i obrnuto. Ali zašto je onda on bio samo pomoćnik upravnika, a onaj laktaš iz Haldenskog zatvora imenovan za direktora, pitajte kadrovsku službu, đavo ih odneo. Dobro, umeo je Arild da bude malo grub i nije bio tip koji će se uvlačiti političarima i hvaliti ih kad dođu na neku novu genijalnu ideju o reformisanju kaznenog sistema a da ni prethodnu reformu nisu još sproveli. Ali znao je svoj posao, znao je da zadrži ljude iza rešetaka a da se pritom ne razbole, ne stradaju i ne postanu znatno lošiji ljudi. Što je bilo više nego što bi se moglo reći za neke na višim položajima u do srži truloj policijskoj hijerarhiji. U nekom trenutku pre nego što su ga i očigledno skrajnuli, Arild Frank je zamišljao kako mu pred penziju postavljaju bistu u holu iako mu je žena rekla da njegov torzo bez vrata, lice kao u buldoga i tanki pramičci začesljani preko čele i nisu neki materijal za bistu. Ali ako ti ne daju ono što zaslužuješ, moraš sam uzeti svoje, tako je Arild Frank sada razmišljao.

„Ne mogu više“, reče Per Volan dok su išli niz hodnik.

„Šta ne možeš.“

„Vidi, ja sam sveštenik. To što radimo ovom detetu... Što ga teramo da služi kaznu za nešto što nije uradio! Da služi umesto muža koji...“

„Pst!“

Ispred kontrolne sobe – „mosta“, kako ju je Frank prozvao – mimoišli su se sa starcem koji prestade da briše pod kako bi im ljubazno klimnuo glavom. Johanes je bio najstariji u zatvoru, a pritom i zatvorenik po Frankovom ukusu, dobra duša koja je nekad u prošlom veku prokrijumčarila izvesnu količinu droge i koju su do te mere internalizovali, klijentizovali i pasivizovali da je jedino što je Johanesa užasavalo bio dan kad će morati da se vrati u svet. Doduše, takvi zatvorenici nisu predstavljali *izazov* kakav zatvor kao što je Država nalaže.

„Volane, je l' to tebe grize savest?“

„Da, Arilde. Grize me savest.“

Frank se nije sećao trenutka kad su kolege prestale da koriste prezimena u međusobnom obraćanju. I kad su upravnici zatvora prestali da nose uniforme. Ponegde su čak i čuvari išli u civilu. Tokom pobune u zatvoru Fransisko de Mar u Sao Paulu policija je zalila suzavcem svoje čuvare jer se nisu razlikovali od zatvorenika.

„Hoću da izađem iz ovoga“, prodahta sveštenik.

„Ma je li?“ Frank je trčkarao niz stepenice. Bio je u odličnoj kondiciji za nekog ko ima još nepunih deset godina do penzije. Zato što je trenirao. Bila je to još jedna zaboravljena vrlina u branši gde će debljina uskoro postati pravilo, a ne izuzetak. A zar nije trenirao i lokalni plivački klub u vreme kad mu je ćerka išla na plivanje? Uz to se i prijavljivao na radne akcije u slobodno vreme da vrati dug ovom društvu koje je mnogo pružilo tolikom broju ljudi. Nego šta. „A šta ti kaže tvoja savest za one dečaćiće što si napastvovao, Volane?“ Frank prisloni prst na senzor pred narednim vratima, ulazom u hodnik koji se račvao na zapad, ka ćelijama, i na istok, ka garderobi za zaposlene i izlazu na parking.

„Valjda uviđaš da Soni Lofthus ispašta i zbog tvojih grehova, Volane.“

Još jedna vrata i još jedan senzor. Frank prisloni prst uz njega. Obožavao je taj izum koji je preuzeo od zatvora Obihiro u japanskom gradu Kuširou. Umesto da dele ključeve koje svako može izgubiti, kopirati i zloupotребiti, otisci prstiju svih autorizovanih da prolaze kroz ta vrata čuvali su se u bazi podataka. Ne samo da su time izbegli brljanje sa ključevima već se uvek znalo ko je kuda i kada prošao. Doduše, imali su i kamere za nadzor, no lice se može sakriti. Ali ne i otisak prsta. Vrata se uz uzdah otvoriše i oni se popeše u jedno malo predvorje.

„Arlde, ne mogu više, kad ti kažem.“

Frank pređe kažiprstom preko usana. Pored kamera za nadzor koje su pokrivale gotovo ceo zatvor, u predvorjima su montirali i dvosmernu audio-komunikaciju kako bi se mogli obratiti kontrolnoj sobi ukoliko iz nekog razloga ne mogu dalje. Popeli su se iz predvorja i nastavili ka garderobi opremljenoj tuševima i ormarićima za odeću i drugu svojinu zaposlenih. To što je pomoćnik upravnika imao master ključ koji je otvarao sve te ormariće bila je, po Frankovom mišljenju, krajnje nepotrebna informacija za zaposlene, čak naprotiv.

„Mislio sam da shvataš sa kim imaš posla“, reče Frank. „Ne možeš tek tako da okreneš leđa ovome. Za ove ljude odanost je pitanje života ili smrti.“

„Znam“, reče Per Volan, a dahtanje mu je sad pratilo i gadno šištanje. „Ali ja ti pričam o večnom životu ili smrti.“

Zastavši pred izlazom, Frank baci pogled ka ormarićima u garderobi ne bi li se uverio da su sami.

„Jesi li ti svestan rizika?“

„Neću nikom ništa reći, Bog zna da je tako. Arilde, hoću da im upravo to kažeš – da ću ćutati kao zaliven, samo da hoću da izađem. Možeš li da me izvučeš?“

Frank obori pogled. Ka senzoru. Izlaz. Postojala su samo dva izlaza. Ovaj stražnji i prednji, kroz prijemno. Nigde nije bilo ventilacionih otvora, prolaza ili kanizacionih cevi kroz koje bi se mogao provući čovek. „Možda“, reče prislanjajući prst na senzor. Iznad kvake je zatrepčila crvena lampica kao znak da se otisak pretražuje u bazi. Onda se ugasila i umesto nje se upalila zelena lampica. Gurnuo je vrata. Zaslepljen jarkim letnjim suncem, Arild izvadi naočare za sunce dok su išli preko parkinga. „Preneću“, reče Frank tražeći ključeve i čkiljeći ka stražarnici u kojoj su dvadeset četiri sata dnevno sedela dvojica naoružanih čuvara. Na ulazu i izlazu parking su čvale čelične rampe koje čak ni Frankov novi porše kajen ne bi mogao da probije. Doduše, možda bi u tome uspeo hamer H1 koji je zapravo želeo da kupi, ali je bio preširok za ulaz u parking koji je tako projektovan upravo ne bi li sprečio pristup velikim vozilima. Zbog vozila su takođe postavljene i čelične barikade unutar šest metara visoke ograde koja je okruživala celu građevinu. Frank je takođe tražio da kroz njih provedu i struju, ali ga je, naravno, u tome osujetila građevinska inspekcija napomenuvši da se Država nalazi usred Osla, te da neki nedužni građanin može da strada. Možeš misliti – nedužni. Da bi uopšte pristupio ogradi, morao bi prvo da savlada pet metara visok zid sa bodljikavom žicom na vrhu.

„Kuda ćeš sad, uopšte?“

„Do Čelandovog trga“, reče Per Volan ponadavši se.

„Izvini“, odvrati Arild. „Nisi mi usput.“

„Nema veze, odmah ispred staje autobus.“

„Dobro. Javiću ti se.“

Pomoćnik upravnika zatvora sede u auto i pođe ka stražarnici. Prema protokolu zaustavljalo se svako vozilo i proveravao svaki putnik, uključujući i njega samog. Tek sada, kad su ga već videli kako izlazi iz zgrade i seda u auto, smeli su da podignu rampu i puste ga da prođe. Frank je otpozdravio čuvaru u stražarnici. Stao je na semaforu stotinak metara niže, pred izlazom na glavnu saobraćajnicu. Pogledao je svoju voljenu Državu u retrovizoru. Bila je skoro savršena, ali ne i sasvim. Bila bi da nije građevinske inspekcije, glupih novih propisa u ministarstvu ili polukorumpirane kadrovske službe. On sam je uvek u vidu imao samo opšte blagostanje, dobro svih vrednih radnika u gradu, poštenih građana, onih što su zarađivali za bezbedan i relativno komforan život. Nije on tražio da ovako ispadne. Ali, kao što bi uvek rekao i đacima u školi plivanja – plivaj ili ćeš potonuti, niko neće to uraditi umesto tebe. A onda mu se misli vratiše onome što mu je predstojalo. Imao je da prenese poruku. Dobro je znao kakav će biti ishod toga.

Upalilo se zeleno svetlo i Frank dodade gas.

Treće poglavlje

Per Volan je prošao kroz park kod Čelandovog trga. Čitav jul bio je kišovit i neobično hladan, ali sad se sunce vratilo, a zelenilo u parku bilo je jarko kao u prolećni dan. Leto je još bilo u zenitu, oko njega je svet išao podignutih glava i sklopljenih očiju, halapljivo upijajući sunce kao da se deli na bonove. Grmeli su skejtbordi, zveckale gajbe piva na putu ka roštilju u gradskim parkovima i na balkonima. A bilo je i onih kojima je povratak sunca još više značio. Čađave od saobraćaja na trgu, bedne prilike zgurene na klupama i oko fontane ipak su ga pozdravile galebovim krikovima, promuklim, radosnim pokličima. Zastao je na pešačkom prelazu u Traneovoj ulici dok su mu kamioni i autobusi prolazili tik pred nosom. Povremeno bi mu se ukazala fasada na drugoj strani ulice. Najlon je prekrivao izloge znamenitog pojilišta Tranen koje je još od izgradnje tog zdanja 1921. totilo i najžešću žeđ. U proteklih trideset godina Arni Šifl-Džo Nors je tu izvodio svoju tačku na gitari, monociklu i u kaubojskom kostimu u pratnji postarijeg, slepog klavijaturiste i Tajlandanke sa dairama i automobilskom sirenom.

Per Volan podiže pogled uz fasadu do natpisa „Pansion Ila“ izlivenog u kovanom gvožđu. Tokom rata su tu smeštali žene sa vanbračnom decom, a sada je to bilo opštinsko utočište za najteže zavisnike u gradu. One kojima nije padalo na pamet da prestanu. Poslednje stajalište.

Prešavši ulicu, Per Volan zastade pred vratima i pozvoni. Bacio je pogled ka kameri. Brava zazuju i on uđe. U ime nekih starih usluga pustili su ga da tu živi dve nedelje. To je bilo pre mesec dana.

„Dobar dan, Pere“, reče mlada žena mrkih očiju koja je sišla da mu otključa metalnu kapiju ispred stepenica. Neko je razvalio bravu pa se sad mogla otključati samo iznutra.

„Kafić je zatvoren, ali stižeš na večeru ako požuriš.“

„Hvala, Marta. Nisam gladan.“

„Izgledaš mi umorno.“

„Vratio sam se peške iz Države.“

„Što? Šta je sa autobusima?“

Pošla je uz stepenice, a on ju je pratio. „Hteo sam o nečemu da razmislim“, reče.

„Inače, neko te je tražio ovde.“

Per se trgnu. „Ko?“

„Nisam pitala. Možda policija.“

„Otkud ti to?“

„Baš im se žurilo da te pronađu, pa sam pomislila da ima veze sa nekim zatvorenikom koga poznaješ.“

Već su stigli, pomisli Per. „Veruješ li ti u nešto, Marta?“

Okrenula se na stepeništu. Osmehnula. Per pomisli kako bi se neki mlađi muškarac lako mogao zaljubiti u taj osmeh.

„Misliš, u Boga ili u Hrista?“, upita Marta i uđe kroz vrata koja su vodila do unutrašnjosti recepcije, rupe u zidu prema jednoj kancelariji.

„U sudbinu. U slučajnosti koje se protive kosmičkoj sili teže.“

„Verujem u Ludu Gretu“, promrmlja Marta listajući neke papire.

„Ali duhovi ne...“

„Inger mi kaže da je juče čula neko dete kako plače.“

„Inger je jedna priprosta duša, Marta.“

Ova proviri kroz šalter. „Znaš, Pere, moramo još nešto da vidimo...“

Per uzdahnu. „Znam, dupke ste puni i...“

„Malo nam je gužva zbog renoviranja posle požara, a preko četrdeset korisnika još su u dvokrevetnim sobama. To tako ne sme da potraje. Počeće da pljačkaju jedni druge i da se biju. Samo je pitanje vremena kad će neko potegnuti i nož.“

„Nema problema, neću još dugo biti ovde.“

Marta izvi glavu u stranu i zamišljeno ga pogleda.

„Ali zašto ti ne da čak ni da prespavaš u kući? Koliko ste vi bili u braku? Četrdeset godina?“

„Trideset osam. Pa to je njena kuća i... Komplikovano je.“ Per se umorno osmehnu.

Ostavivši je, produžio je niz hodnik. Iza dvojna vrata tresla je muzika. Amfetamin. Bio je ponedeljak, Socijalno je otvorilo vrata posle vikenda, svuda se nešto kovalo. Otključao je vrata. Trošni sobičak u koji su stali samo jedan krevet i ormar koštao je šest hiljada mesečno. Izvan grada si za tu svotu mogao iznajmiti čitav stan.

Seo je na krevet i pogledao kroz prašnjavi prozor. Spolja je dopiralo uspavljujuće brujanje saobraćaja. Sunce se probijalo kroz tanušne zavese. U prozoru se neka mušica očajnički borila za život. Uskoro će uginuti. Takav je život. Ne smrt, nego život. Smrt nije ništa. Koliko li je godina proteklo otkako je to uvideo? Sve ostalo, sve što je propovedao, bilo je odbrambeni sistem koji su ljudi napravili protiv straha

od smrti. Pa opet, ništa od onog što je mislio da zna sada mu više nije značilo. Jer ono što mi ljudi mislimo da znamo nevažno je spram onoga u šta moramo verovati da bismo ublažili strah i bol. Stoga se vratio. Ponovo je poverovao u Boga koji prašta i život posle smrti. Sada je u to verovao više nego ikad.

Izvukao je blokče ispod novina i počeo da piše.

Per Volan nije imao puno toga da napiše. Samo nekoliko rečenica na hartiji i to je bilo sve. Precrtao je svoje ime na iskorišćenoj koverti u kojoj mu je stiglo pismo od Alminog advokata i u kojem se nalazio kratak spisak svojine koju su smatrali da Per može potraživati. Vrlo kratak spisak, naravno.

Zatvorski sveštenik pogleda svoj odraz u ogledalu, namesti kragnu, iz ormara izvadi dugi mantil i izađe.

Marte više nije bilo na recepciji, pa on pismo ostavi kod Inger, koja je obećala da će ga predati.

Sunce se već spuštalo, povlačilo. Prošao je kroz park primetivši da svi igraju svoje uloge bez uočljivih nepravilnosti. Niko nije poskočio sa klupe dok je prolazio, nijedan auto nije diskretno skrenuo sa pločnika u trenutku kada se predomislio i skrenuo niz Sanersku ulici ka reci. Ali bili su tu. Iza prozora u kome se ogledalo mirno letnje veče, u ravnodušnom pogledu prolaznika, u hladu senke koja se prikradala uz istočne zidove kuća odagnavajući sunce, osvajajući teritoriju. A Per Volan pomisli kako to podseća i na njegov život kao jednu večnu borbu između svetlosti i tame u kojoj niko da pobedi. Ili ipak? Jer svakim danom tama je još malo prodirala.

Bližila se jedna duga noć.

Požurio je.